

Sygn. akt **III AUa 990/20**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 czerwca 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Dorota Goss-Kokot

Sędziowie: Marta Sawińska

Renata Pohl

Protokolant: Krystyna Kałużna

po rozpoznaniu w dniu 1 czerwca 2021 r. w P. na posiedzeniu niejawnym

sprawy **E. M.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.**

o rekompensatę i ustalenie kapitału początkowego

na skutek apelacji E. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze

z dnia 17 lipca 2020 r. sygn. akt IV U 926/20

oddala apelację.

Renata Pohl	Dorota Goss-Kokot	Marta Sawińska
-------------	-------------------	----------------

UZASADNIENIE

W dniu 04.12.2019 r. E. M. złożył skargę na bezczynność organu rentowego, nazwaną odwołaniem, którą domagał się udzielenia informacji na wniosek datowany na 24.09.2019r.

Decyzją z dnia 09.01.2020 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił wnioskodawcy E. M. prawa do doliczenia do stażu pracy przy kapitale początkowym okresów pracy w szczególnych warunkach w myśl art. 43 ustawy emerytalnej oraz prawa do rekompensaty.

W uzasadnieniu Zakład wskazał, że ustalenie kapitału następuje w myśl art. 174 powołanej ustawy, który nie przewiduje przyjęcia stażu na podstawie art. 43. Odnosząc się zaś do kwestii rekompensaty, organ emerytalny podał, że wnioskodawca ma już ustalone prawo do emerytury wcześniejszej i nie ukończył 65 lat, zatem rekompensata mu nie przysługuje.

Odwołanie od ww. decyzji złożył wnioskodawca E. M., w którym wniósł o jej zmianę poprzez doliczenie do stażu pracy – 5 lat pracy w szczególnych warunkach i wypłatę rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych. W odwołaniu podał, że przepisy ustawy emerytalnej pozbawiły go przejścia na emeryturę po 35-latach pracy w drużynach trakcyjnych.

Sprawy ze skargi na bezczynność organu rentowego i z odwołania od decyzji z dnia 09.01.2020 r. połączono celem łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Na rozprawie w dniu 07.07.2020 r. wnioskodawca oświadczył, że mimo, iż nie zgadza się z niezastosowaniem przelicznika zatrudnienia na kolei, o którym mowa w art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej przy ustalaniu kapitału początkowego, to musi zaakceptować wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu. Z tego względu kwestię kapitału początkowego w zakresie odwołania od zaskarżonej decyzji uważa za zamkniętą (k. 11-11v akt sąd.). Odwołujący podał przy tym, że domaga się zaliczenia do wysokości emerytury 5 lat stażu pracy. Wnioskodawca podtrzymał swe odwołanie w zakresie rekompensaty.

Wyrokiem 17.07.2020r. sygn. akt IV U 929/20, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w pkt I wyroku oddalił odwołanie od decyzji z dnia 09.01.2020 r., znak (...) w części dotyczącej prawa do rekompensaty oraz w pkt II wyroku w pozostałym zakresie postępowanie umorzył.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca E. M., urodzony (...), wniosek o przyznanie emerytury złożył organowi rentowemu w dniu 05.10.2015 r.

Decyzją z dnia 14.12.2015 r., znak (...), wnioskodawcy przyznano prawo do emerytury wcześniejszej, poczynając od dnia 31.10.2015 r., tj. od osiągnięcia obniżonego wieku emerytalnego, na podstawie art. 184 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wysokość świadczenia została obliczona w myśl art. 26 ustawy emerytalnej.

W dniu 16.10.2019 r. E. M. wystąpił z wnioskiem, którym domagał się zaliczenia do stażu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w (...) Sp. z o.o. w Z. jako maszynista, starszy maszynista pojazdów trakcji spalinowej. Domagał się przy tym wypłaty rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

W odpowiedzi na wniosek, pismem z dnia 12.11.2019 r. Zakład wskazał, że w związku z tym, iż wnioskodawca wykonywał pracę w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze oraz udowodnił wymagany staż, miał możliwość z tego tytułu przejść na wcześniejszą emeryturę w wieku 60 lat. Do ustalenia kapitału początkowego do udowodnionych okresów składkowych dodano okres równy różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym wynoszącym 67 lat, a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę wynoszącym 60 lat. Dodany okres, wyrażony w pełnych miesiącach wyniósł 84 miesiące i jest to okres dodatkowy za to, że wnioskodawca wykonywał pracę w szczególnych warunkach. Prawo do rekompensaty w myśl przepisów ustawy przysługuje w ściśle określonych przypadkach. Rekompensata nie przysługuje, gdy osoba miała ustalone prawo do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiety i 65 dla mężczyzny, a także, gdy ma ustalone prawo do emerytury pomostowej – nawet wtedy, jeśli udowodniła co najmniej 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przebyłym do dnia 31.12.2008 r.

W piśmie, które wpłynęło do organu emerytalnego w dniu 13.12.2019 r. wnioskodawca podtrzymał dotychczasowe stanowisko, przyjmując, iż Zakład nie wyjaśnił w sposób szczegółowy, dlaczego odmówił doliczenia do stażu pracy przelicznika 14 miesięcy za rok pracy.

Organ rentowy w załatwieniu tego wniosku, decyzją z dnia 09.01.2020 r. odmówił E. M. prawa do doliczenia stażu pracy przy kapitale początkowym okresów pracy w szczególnych warunkach w myśl art. 43 ustawy emerytalnej oraz prawa do rekompensaty.

W uzasadnieniu wskazał, że brak jest podstaw prawnych do zaliczenia do stażu pracy przy kapitale początkowy okresów zatrudnienia na kolei, w myśl art. 43 ustawy emerytalnej. Ustalenie kapitału następuje w myśl art. 174 powołanej ustawy, który nie przewiduje przyjęcia stażu na podstawie art. 43. Sprawa rozstrzygnięta jest wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 12.06.2019 r.

Prawo do rekompensaty oraz jej wysokości określają zaś przepisy art. 21, 22, i 23 ustawy o emeryturach pomostowych. W myśl tych przepisów rekompensata nie jest samoistnym świadczeniem pieniężnym. Przy dokonaniu oceny, czy osoba ubiegająca się o emeryturę po osiągnięciu wieku 65 lat przez mężczyznę, uprawniona jest do rekompensaty organ rentowy ustala, czy osoba ta miała w decyzji ustalone prawo do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn, a także, czy miała ustalone prawo do emerytury pomostowej. Jeżeli tak, to rekompensata nie przysługuje nawet jeśli osoba ta udowodniła do 31.12.2008 r. co najmniej 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wobec tego, że wnioskodawca ma ustalone prawo do emerytury wcześniejszej i nie ukończył 65 lat, rekompensata nie przysługuje.

W dniu 24.10.2019 r. E. M. złożył wniosek o ustalenie prawa do emerytury wraz z rekompensatą.

Decyzją z dnia 12.11.2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił prawa do emerytury, uzasadniając to tym, że wnioskodawca nie osiągnął wynoszącego w myśl art. 24 ustawy emerytalnej – wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 65 lat. Ubezpieczony został przy tym poinformowany, że wiek emerytalny osiągnie w dniu 31.10.2020 r., w związku z czym wniosek o emeryturę z wieku powszechnego może złożyć na miesiąc przed osiągnięciem wieku emerytalnego.

Kwestia zaliczenia przy ustalaniu wysokości kapitału początkowego okresu zatrudnienia na kolei z zastosowaniem preferencyjnego przelicznika, określonego przepisem art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej, była przedmiotem rozpoznania przez Sąd Okręgowy w Zielonej Górze IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, który wyrokiem z dnia 07.02.2018 r. (sygn. akt IV U 2286/17) oddalił odwołanie E. M. oraz przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu, który wyrokiem z dnia 12.06.2019 r. (sygn. akt III AUa 427/18) oddalił apelację wnioskodawcy.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji wydał zaskarżony wyrok, w którym w pkt I wyroku oddalił odwołanie od decyzji z dnia 09.01.2020 r., znak (...) w części dotyczącej prawa do rekompensaty oraz w pkt II wyroku w pozostałym zakresie postępowanie umorzył.

Sąd Okręgowy wskazał, że bezspornym w sprawie było, że wnioskodawcy na mocy decyzji z dnia 14.12.2015 r., znak (...), przyznano prawo do wcześniejszej emerytury, poczynając od dnia 31.10.2015 r., tj. od osiągnięcia obniżonego wieku emerytalnego, na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej. Dlatego też, organ rentowy prawidłowo zaskarżoną decyzją z dnia 09.01.2020 r. odmówił przyznania wnioskodawcy prawa do rekompensaty.

Wobec powyższego, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

Sąd I instancji podkreślił również, że postępowanie podlegało umorzeniu w części, to jest w zakresie skargi na bezczynność organu rentowego w związku z podjęciem czynności przez wydanie zaskarżonej decyzji z dnia 09.01.2020 r. (na podstawie art. 477¹³ § 1 k.p.c.) oraz w zakresie odwołania od tej decyzji w części dotyczącej kapitału początkowego. W tym ostatnim zakresie, czyli w kwestii niezastosowania przelicznika zatrudnienia na kolei, o którym mowa w art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej przy ustalaniu kapitału początkowego, odwołanie nie zostało podtrzymane przez wnioskodawcę, gdyż na rozprawie w dniu 07.07.2020 r. wnioskodawca stwierdził, że mimo iż nie zgadza się wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12.06.2019 r. (sygn. akt III AUa 427/18), to zmuszony jest pogodzić się z takim rozstrzygnięciem. Sprecyzował przy tym, że w niniejszym postępowaniu nie chodzi mu o kapitał początkowy, a zaliczenie 5 lat stażu pracy, które wpłynęłyby na jego wyższą emeryturę.

W ocenie Sądu Okręgowego tego rodzaju oświadczenie wnioskodawcy kwalifikować należy jako częściowe cofnięcie odwołania we wskazanym wyżej zakresie, dlatego też Sąd I instancji na podstawie art. 355 § 1 k.p.c., w pozostałym zakresie postępowanie umorzył (pkt II wyroku).

Jednocześnie Sąd Okręgowy zaznaczył, że roszczenie wnioskodawcy o przeliczenie emerytury w związku ze stażem jego pracy przekazano celem rozpoznania organowi rentowemu w oparciu o art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli ubezpieczony zgłosił nowe żądanie, dotychczas nierozpoznane przez organ rentowy, sąd przekazuje je do rozpoznania organowi rentowemu.

Apelację od wyroku Sądu I instancji złożył odwołujący E. M. zaskarżając go w całości i zarzucając mu brak obiektywizmu przy wydaniu wyroku i ochronę interesów ZUS, błędną ocenę materiału dowodowego. W apelacji wskazał również, że jego zdaniem sprawa dotyczyła zaliczenia dodatkowych lat pracy do stażu pracy, a nie kapitału początkowego. Odwołujący E. M. zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS oraz z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych.

Wskazując na powyższe zarzuty, odwołujący wniósł o zmianę wyroku w całości i uwzględnienie odwołania.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji E. M..

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Wniesioną przez odwołującego E. M. apelację uznać należy za bezzasadną.

Na wstępie Sąd Apelacyjny zaznacza, że stosownie do art. 374 k.p.c., sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, jeżeli przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym nie jest dopuszczalne, jeżeli strona w apelacji lub odpowiedzi na apelację złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że cofnięto pozew lub apelację albo zachodzi nieważność postępowania.

W niniejszej sprawie ani odwołujący w apelacji, ani organ rentowy w odpowiedzi na apelację nie złożyli wniosku o przeprowadzeniu rozprawy. Sąd Apelacyjny również nie widział konieczności przeprowadzenia rozprawy, dlatego wyrok z 01.06.2021 r. został wydany na posiedzeniu niejawnym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest oczywiście prawidłowe. Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego, dokonał trafnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i w konsekwencji prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy. Prawidłowo także zastosował prawo materialne. Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia i rozważania Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania.

Mając na uwadze charakter zaskarżonej decyzji przedmiotem sporu (ostatecznie) w niniejszej sprawie było ustalenie, czy odwołującemu przysługuje prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

W myśl art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych, **rekompensata** stanowi bowiem odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeą prawa do emerytury pomostowej. Zatem ustawodawca zmieniając zasady nabywania emerytur i wprowadzając przywołany przepis zapewnił pracownikom możliwość uzyskania odszkodowania za utratę prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Funkcją tego przepisu jest wyrównanie sytuacji prawnej wszystkich tych osób, które mogłyby decydować się na podjęcie pracy w szczególnych warunkach m. in. z uwagi na przywilej wcześniejszego nabycia prawa do emerytury.

Stosownie do art. 21 ustawy rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący

co najmniej 15 lat (ust. 1). Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS (ust. 2).

Skoro zatem rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych), to z samej definicji nie przysługuje ona osobie, która nabyła prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w takich warunkach na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W tym układzie art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych odsyła zatem do innych wcześniejszych emerytur nabywanych na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS. .

W myśl art. 23 ustawy, ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę (ust. 1). Rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (ust. 2). Rekompensata jest zatem adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia.

Dla ustalenia prawa do rekompensaty konieczne jest nie tylko wykazanie określonego charakteru pracy ubezpieczonego pracownika w rozumieniu art. 32 ustawy emerytalnej w wymiarze co najmniej 15 lat do dnia 01.01.2009r., ale też ustalenie braku możliwości uzyskania prawa do emerytury pomostowej lub prawa do emerytury w obniżonym wieku z art. 184 bądź 46 ustawy emerytalnej - z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - na skutek zmiany stanu prawnego wprowadzonego ustawą o emeryturach pomostowych.

Bezspornym było, że wnioskodawcy na mocy decyzji z dnia 14.12.2015 r., znak (...), **przyznano prawo do wcześniejszej emerytury**, poczynając od dnia 31.10.2015 r., tj. od osiągnięcia obniżonego wieku emerytalnego, **na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej**.

Tymczasem rekompensata jest odszkodowaniem za utratę w ogóle samej możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej - z powodu nieuznania pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (zob. uzasadnienie wyroku SA w Białymstoku z dnia 16.01.2018 r., III AUa 673/17).

Odwołujący spełniał warunki do emerytury wcześniejszej, którą jemu przyznano decyzją z 31.10.2015 r., dlatego też organ rentowy prawidłowo zaskarżoną decyzją z dnia 09.01.2020 r. odmówił przyznania odwołującemu prawa do rekompensaty.

Odnosząc się z kolei do pkt II zaskarżonego wyroku, to Sąd Apelacyjny wskazuje, że całkowicie popiera w tym zakresie rozstrzygnięcie Sądu I instancji, albowiem postępowanie podlegało umorzeniu w części, t.j. w zakresie skargi na bezczynność organu rentowego w związku z podjęciem czynności przez wydanie zaskarżonej decyzji z dnia 09.01.2020 r. oraz w zakresie odwołania od tej decyzji w części dotyczącej kapitału początkowego.

W tym ostatnim zakresie, czyli w kwestii niezastosowania przelicznika zatrudnienia na kolej, o którym mowa w art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej przy ustalaniu kapitału początkowego, odwołanie nie zostało podtrzymane przez odwołującego, gdyż na rozprawie w dniu 07.07.2020 r. odwołujący stwierdził, że mimo iż nie zgadza się wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12.06.2019 r. (sygn. akt III AUa 427/18), to zmuszony jest pogodzić się z takim rozstrzygnięciem. Sprecyzował przy tym, że w niniejszym postępowaniu nie chodzi mu o kapitał początkowy, a zaliczenie 5 lat stażu pracy, które wpłynęłyby na jego wyższą emeryturę. Dlatego też na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. Sąd I instancji prawidłowo postanowił umorzyć postępowanie ww. zakresie.

Sąd Apelacyjny z kolei zwraca uwagę, że roszczenie odwołującego o przeliczenie emerytury w związku ze stażem jego pracy przekazano (na rozprawie w dniu 07.07.2020r.) celem rozpoznania organowi rentowemu

w oparciu o art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli ubezpieczony zgłosił nowe żądanie, dotychczas nierozpoznane przez organ rentowy, sąd przekazuje je do rozpoznania organowi rentowemu.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że w treść zaskarżonej decyzji organu rentowego określa sądowi rozpoznającemu odwołanie zakres rozpoznania, tzw. granice rozpoznania. Oznacza to, że sąd nie może w swoim rozstrzygnięciu orzekać o kwestiach, których nie dotyczyła zaskarżona decyzja. Natomiast wniosek odwołującego o doliczeniu stażu pracy (okresu 5 lat, które w ocenie odwołującego wpłynęłyby na jego wyższą emeryturę) nie mieścił się w granicach zaskarżonej decyzji, dlatego też brak było podstaw do jego rozpoznania w niniejszym postępowaniu.

Reasumując Sąd Apelacyjny zaznacza, że zarzuty sformułowane przez odwołującego E. M. w apelacji są nietrafione, stanowią polemikę z prawidłowym rozstrzygnięciem wyroku wydanego przez Sąd I instancji i Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do ich uwzględnienia, zarzuty powołane w apelacji w żadnej mierze nie wzruszyły rozstrzygnięcia wydanego przez Sąd I instancji. Sąd Apelacyjny po ponownym przeanalizowaniu materiału dowodowego zgromadzonego z niniejszej sprawie nie dopatrywał się naruszeń ze strony Sądu I instancji, postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone w sposób wyczerpujący, Sąd dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz dokonał prawidłowej analizy zgromadzonego materiału dowodowego, co w konsekwencji przełożyło się na wydanie wyroku z 17.07.2020r.

Uznając zarzuty apelującego za nieuzasadnione, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił wniesioną apelację.

Renata Pohl Dorota Goss-Kokot Marta Sawińska